

KUGLESTØBERE OG REGNEDRENGE

– kampen om Arbejderbevægelsens Erhvervsråd fra 1971-75

Af Søren Pietsch-Thomsen

I perioden fra 1971-75 opstod der grundlæggende konflikt om adgangen til Arbejderbevægelsens Erhvervsråds sagskunderskaber mellem de store organisationer i arbejderbevægelsen. Organisationens særlige position, klemt inde mellem LO, Socialdemokratiet og Det kooperative Fællesforbund gjorde, at Erhvervsrådets rolle var til stadig debat.

De tre største organisationer under arbejderbevægelsens paraply, Socialdemokratiet, De samvirkende Fagforbund (DSF – senere Landsorganisationen, forkortet 'LO') og Det kooperative Fællesforbund (DKF) har alle en historie, der er velbeskrevet.¹ Arbejderbevægelsens organisatoriske familie inkluderer dog også et fjerde medlem, hvis historie og rolle ikke har været genstand for en systematisk undersøgelse.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd blev etableret i 1936 for at sikre, at arbejderbevægelsen havde de økonomiske sagskunderskaber, der var nødvendige som modsvar til blandt andet Industrirådet, der repræsenterede erhvervenes interesser i statslige råd og udvalg.² Den nystiftede organisation fik tre overordnede arbejdsopgaver beskrevet i formålsparagraffen. For det første skulle den indsamle oplysninger, der kunne være af interesse for arbejderbevægelsen i forbindelse med løndannelse eller driften af de kooperative erhvervsvirksomheder. Dette ville typisk ske igennem udarbejdelsen af statistik eller opsyn med relevant lovgivningsarbejde. For det andet skulle Erhvervsrådet vejlede arbejderbevægelsens organisationer og virksomheder "i erhvervs-

og driftsøkonomiske Spørgsmål”, hvilket dels kunne ske ved direkte møder eller ved udgivelser af pjecer og andet til brug af tillidsmænd og organisationsledere indenfor bevægelsen. For det tredje skulle Erhvervsrådet fungere som arbejderbevægelsens repræsentant overfor Industriråd, Landbrugsråd eller Grossererersocietet ved kontakt med regering, rigsdag eller på andre områder, hvor repræsentation var påkrævet.³ Organisatorisk bestod Erhvervsrådet af et Råd, hvori økonomer og organisationens repræsentanter sad, og et forretningsudvalg bestående af repræsentanter fra medlemsorganisationerne i DSF og DKF, der styrede organisationen politisk. Den praktiske udførelse af ovennævnte formål for organisationen faldt imidlertid på kontorchefen, der skulle “være i Besiddelse af de nødvendige Kvalifikationer og herved forstaas nationaløkonomisk eller anden tilsvarende Uddannelse” og dennes øvrige personale i sekretariatet.⁴ Den “almindelige opfattelse” var derfor dengang og senere, at kontorchefen og dennes sekretariat “var *selve* Arbejderbevægelsens Erhvervsråd” (oprindelig kursivering) i daglig tale.⁵ Erhvervsrådets største bidragsydere og oprindelige stiftere var DSF og DKF, som således var Erhvervsrådets primære opdragsydere. Socialdemokratiet havde derfor ikke nogen formel indflydelse på dets arbejde eller ret til at trække på ressourcerne i sekretariatet.⁶ Men som jeg skal beskrive, fik partiet alligevel en stor uformel indflydelse. Erhvervsrådets særegne position imellem de tre store organisationer indenfor arbejderbevægelsen gør, at rådets historie ikke blot er interessant i sin egen ret.

En underbelyst organisation

Der er aldrig blevet udgivet en systematisk analyse af Arbejderbevægelsens Erhvervsråds historiske rolle indenfor arbejderbevægelsen. I forbindelse med Erhvervsrådets 50-årsjubilmæssige udgav Jens Engberg *I minefeltet: Træk af arbejderbevægelsens historie siden 1936*, der i høj grad trækker på organisationens arkiv. Baggrunden for etableringen af Arbejderbevægelsens Erhvervsråd i 1936 blev grundigt behandlet i fremstillingen, men Erhvervsrådets rolle er i øvrigt ikke styrende for de nedslag, Engberg gør i arbejderbevægelsens historie fra 1936 til 1986.⁷ I anledning af 50-års jubilæet skrev også daværende direktør for Fællessekretariatet, Åge Munk, som Erhvervsrådet var en del af, desuden et kommenteret referat over Erhvervsrådets forretningsudvalgs referater gennem tiden. Derudover inkluderede udgivelsen oversigter over udgivelser, formænd og kontorchefer gennem tiden. Udgivelsen mest præget af at være en håndbog til Erhvervsrådets historie.⁸

Niels Wium Olesen har i sin artikel “Embedsmand i bevægelsens Tjeneste: Jens Otto Krag og Arbejderbevægelsens Erhvervsråd” beskrevet, hvordan Er-

hvervsrådets rolle var til debat i de første år efter afslutningen af besættelsen, samt hvordan Jens Otto Krag som kontorchef i Erhvervsrådet fra 1945-47 langt hen ad vejen lykkedes med at skabe en stærkere tilknytning mellem Erhvervsrådet og Socialdemokratiet. Samtidigt rykkede han gradvist ved grænserne for, hvor meget Erhvervsrådet kunne tillade sig at blande sig i, og til dels styre, de øvrige organisationer i arbejderbevægelsens arbejde.⁹ Wium Olesen beskriver imidlertid primært Erhvervsrådets rolle i arbejderbevægelsen i perioden 1945-47. Det er min påstand, at konflikter om Erhvervsrådets rolle indenfor den samlede arbejderbevægelse mere generel kan bruges som fremkaldervæske for dynamikker og konflikter indenfor den samlede bevægelse. I specialet “Kuglestøbere og regnedrenge: en analyse af arbejderbevægelsens rolle indenfor den samlede arbejderbevægelse i perioden 1945-81” argumenterer jeg for, at Erhvervsrådets position imellem de tre store organisationer gjorde det muligt for skiftende kontorchefer at påvirke erhvervsrådets rolle og tilknytning til organisationerne gennem tiden. På baggrund af specialets analyse, kilder og konklusioner vil jeg i denne artikel vise, hvordan interne konflikter i arbejderbevægelsen kom til udtryk gennem konflikten om retten til Erhvervsrådets økonomiske sagskundskab i 1970’erne med fokus på sekre-

*Kontorchef i
Arbejderbevægelses
Erhvervsråd
Jens Otto Krag
deltager i DSU-
Vejles 25 års jubi-
læumsfest*

tariatskrisen i 1971-75. Konflikten skal ses som et eksempel på, at Erhvervsrådets rolle indenfor den samlede arbejderbevægelse kunne tages op til debat og ændres. Samtidigt kan forløbet være med til at vise interessekonflikter internt i arbejderbevægelsen.

Erhvervsrådets arkiv

Specialet og denne artikel er primært baseret på en omfattende gennemgang af Arbejderbevægelsens Erhvervsråds arkiv. En helt central kildegruppe fra arkivet var Erhvervsrådets forretningsudvalgs referater. Forretningsudvalget var ansvarligt for den løbende politiske styring af Erhvervsrådet, og dette kilde-materiale anvender jeg således til at kortlægge de principielle debatter om, hvilken rolle organisationen skulle have indenfor arbejderbevægelsen.¹⁰ Forretningsudvalget var udgjort af repræsentanter fra fagbevægelsen, kooperationen og periodevis partiet, hvorfor der blandt medlemmerne kunne være meget forskelligartede holdninger til Erhvervsrådets arbejde. Dette er dog en pointe i sig selv, og det giver mulighed for at identificere og beskrive konflikter vedrørende Erhvervsrådets rolle internt i bevægelsen, da konflikterne blev taget i forretningsudvalget. Dertil kommer, at en række bilag og notater fra forretningsudvalgets arkiv kan være med til at vise, hvordan aktørerne positionerede sig i forløbet.

Som supplement til det samtidige kildemateriale har jeg foretaget interviews med nøglepersoner fra Erhvervsrådet i perioden. Jeg har interviewet Mogens Lykketoft og Steen Johansen.¹¹ Lykketoft blev ansat som studentermedhjælper i Erhvervsrådet i 1966 og var fra 1975-81 afdelingsleder for Erhvervsrådet.¹² Johansen blev ansat som studentermedhjælper i 1971 og blev senere fastansat økonom i organisationen, hvor han var tilknyttet flere forskellige dele af organisationens arbejde.¹³ De var således begge ansat i sekretariatet i de år, hvor sekretariatskrisen udspillede. Eftersom der er tale om begivenheder, der udspillede sig for 40-50 år siden, er deres udsagn dog primært anvendt i de tilfælde, hvor deres beskrivelse af et forløb uafhængigt af hinanden var den samme, eller hvor deres beskrivelse stemte overens med samtidigt kildemateriale.

Byrge Quist

Perioden 1971-75 er en særligt interessant periode i Arbejderbevægelsens Erhvervsråds historie. Perioden fremhæves, fordi det var i denne periode, at organisationens helt principielle opgaver, rolle og organisering blev genstand for den hidtil mest intense debat. Baggrunden for konflikten kan spores til-

bage til 1963, hvor Erhvervsrådet fik Byrge Quist som kontorchef. Quist havde været ansat i Erhvervsrådet siden 1945, og han var således en kendt mand i organisationen.¹⁴ Meget tyder på, at Quist blev udpeget som reaktion på hans forgænger, Jørgen Paldams, meget aktive politisering i forbindelse med det socialdemokratiske formandsvalg i 1962. Paldam forsøgte angiveligt at få en sygemeldt Viggo Kampmann til at støtte den EF-kritiske formand for Dansk Smede- og Metalarbejderforbund Hans Rasmussen som formand på bekostning af Jens Otto Krag.¹⁵

Mogens Lykketoft, der blev ansat som studentermedhjælper i 1966, påpeger i et interview, at Quist blev valgt som ny kontorchef, fordi mange havde været utilfredse med Paldams politisering. Da Lykketoft blev ansat i sekretariatet, skal Quist have sagt, at han havde fået specifikke ordrer fra DsF's formand Eiler Jensen, om ikke at blande sig i det politiske på samme måde som Paldam.¹⁶ Steen Johansen, der blev ansat i sekretariatet i 1971, deler denne opfattelse af Quists mandat.¹⁷

Quists ledelsesstil igennem hele hans tid som kontorchef afspejlede, at der formentlig var hold i historien om, at Eiler Jensen havde påbudt ham ikke at blande sig i det politiske. Erhvervsrådet kom til at indtage en passiv og upolitisk rolle, men som jeg skal beskrive, betød det langt fra, at Erhvervsrådet fik en mere sikker og stabil position. For mod midten af Quists tid som kontorchef blev der for første gang for alvor sat spørgsmålstegn ved selve Erhvervsrådets eksistensberettigelse.

I løbet af Quist tid som kontorchef blev Erhvervsrådets publiceringsvirksomhed nedsat kraftigt, og det fremgik af den interne beretning ved slutningen af året 1967, at Erhvervsrådets offentlige publikationsvirksomhed stort set var begrænset til faste rubrikker i tre fagblade.¹⁸ Den tilbagetrukne rolle kom også til udtryk i armlægningen med Det økonomiske Råd om de økonomiske rammer for den kommende overenskomst i 1966. Da Quist fremlagde Erhvervsrådets kommentarer til sagen i forretningsudvalget, blev han mødt med stor utilfredshed fra Hans Rasmussens side. Han følte sig "dårligt betjent af erhvervsrådet".¹⁹ Rasmussen fortsatte:

"Det måtte være erhvervsrådets opgave at udarbejde tilsvarende modgående synspunkter, idet man måtte sige, at det ikke så meget var et spørgsmål om den saglige[sic.] vurdering af Det økonomiske Råds notat, som det var et spørgsmål om, at overenskomstforhandlingerne faktisk allerede starter i Det økonomiske Råd, hvorfor det var nødvendigt at trække argumenterne hårdt op."²⁰

Rasmussen træk fronterne yderligere op på et Rådsmøde samme år, hvor han

efterspurgte, at Erhvervsrådet måtte “optræde meget mere revolutionært” overfor Det økonomiske Råd, når deres ønskede lønfordeling tilgodeså akademikere og direktører.²¹

Rasmussens kritik viser, at den rolle Erhvervsrådet havde indtaget under Quist ledelse i 1960'erne, var for passiv for dele af fagbevægelsen. Rasmussen efterspurgte et mere aggressivt Erhvervsråd, der selvstændigt tog faglige kampe op. Men Quist havde fået et andet mandat fra Eiler Jensen i DsF, og at dømme efter denne episode fulgte han det. Som det efterfølgende forløb viser, fulgte han det måske mere ihærdigt, end Erhvervsrådets eksistensberettigelse kunne bære.

Sekretariatskrisen

Forslag til omorganisering af Erhvervsrådet

I begyndelsen af 70'erne blev Arbejderbevægelsens Erhvervsråds rolle i arbejderbevægelsen genstand for den hidtil mest intensive debat. LO's formand, Thomas Nielsen, startede processen på et forretningsudvalgsmøde d. 9 november 1971. Erhvervsrådet skulle finde en ny formand, da den nu afgående formand Erling Jensen var indtrådt som handelsminister m.m. i Krags regering. Nielsen mente, at formandsskiftet var en god lejlighed til at åbne en diskussion om Erhvervsrådets sekretariats fremtid, da der, ifølge Nielsen, var en lang række “overlap” med de økonomiske kontorer i medlemsforbundene og LO. Nielsens løsning var, at hele Erhvervsrådets sekretariat skulle overflyttes til LOs adresse, hvorved man kunne spare en del stillinger. Han skitserede et Erhvervsråd med én fastansat økonom, én kontordame og én studentermedhjælper, mens der kunne blive råd til en ekstra økonom ansat direkte i LO. Formanden for DKF, Erik Hauerslev, bifaldt Nielsens analyse og løsning og understregede, at besparelser i Erhvervsrådet var vigtige for DKF grundet organisationens tiltagende økonomiske vanskeligheder.²²

Det er ikke overraskende, at det var repræsentanterne fra LO og DKF, der rejste debatten om besparelser i Erhvervsrådet, da de to organisationer ved udgangen af det pågældende år stod for tilskud på henholdsvis ca. 535.000 og 150.000 kr. og dermed var de absolutte hovedsponsorer for Erhvervsrådets arbejde.²³ Det var desuden ikke første gang, der havde været drøftelser af Erhvervsrådets økonomi. Særligt DKF havde ved flere lejligheder kritiseret, at Erhvervsrådet havde for mange udgifter til politiske opgaver, der ifølge dem ikke indgik i det de anså for Erhvervsrådets kerneopgave.²⁴ DKFs økonomi var i øvrigt kun blevet mere belastet i løbet af 1960'erne.²⁵ Fællesforbundets flagskib, bryggeriet Stjernen, var blevet lukket i 1964 grundet den hårde konkurrence i branchen, og også andre medlemsvirksomheder, herunder fælles-

bagerierne, havde konsekvent svært ved at skabe overskud.²⁶ Aktuelt var DKF desuden blevet markant mindre, eftersom Hovedstadens Brugsforening (HB) netop var udtrådt af Fællesforbundet i forbindelse med dets fusion med Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger i 1971.²⁷

For DKF var der således akutte incitamenter for at begrænse dets økonomiske forpligtigelser overfor Erhvervsrådet. LO var ikke som DKF i en økonomisk krisesituation, hvorfor Niensens initiativ formentlig skal ses i et bredere perspektiv. Ved kongressen i 1971 havde spørgsmålene om lønmodtagernes medejendomsret, også kaldet økonomisk demokrati (ØD), samt en omstrukturering af fagbevægelsen været centrale emner. Hovedpointen i ØD var, at lønmodtagerne skulle få større indflydelse på deres arbejdsplads gennem medejendomsret, og spørgsmålet var i disse år af højeste prioritet i fagbevægelsen.²⁸

Grundtanken bag en strukturomlægning af fagbevægelsen var, at de mange små fagforbund skulle centraliseres, så serviceniveauet overfor medlemmerne kunne højnes.²⁹ De centraliseringsbestrebelse, der kendetegnede kongressen, stemte udmærket overens med perspektiverne i at flytte Erhvervsrådets sekretariat over til LO. Dermed ville LO styrke de økonomiske sagkundskaber, der var direkte underlagt deres organisation. Sådanne tanker var også tidligere blevet luftet af den forhenværende formand for LO, Eiler Jensen, om end han aldrig havde præsenteret det som et samlet forslag.³⁰ Derudover havde Nielsen givetvis en pointe i, at der var overlap mellem de opgaver, som Erhvervsrådet løste, og de opgaver, økonomer allerede udførte ude i fagforbundene. Det sidste forhold skal jeg uddybe senere.

Forslaget mødte straks modstand fra Hans Rasmussen. Rasmussen mente ikke, at man ved en sådan omorganisering kunne "opretholde fiktionen om et selvstændigt Erhvervsråd", og at Erhvervsrådet derfor risikerede at miste repræsentationsretten overfor offentlige myndigheder, statslige udvalg og kommissioner.³¹ Rasmussen understregede, at Smedeforbundet ikke ville betale til et Erhvervsråd under LO. Ifølge Rasmussen var der ikke væsentlige overlap mellem det arbejde, som Erhvervsrådets økonomer og hans eget fagforbund udførte, hvorfor en omorganisering udelukkende ville svække fagbevægelsen på sigt, eftersom opgaverne til Erhvervsrådet, ifølge ham, ville blive mere omfattende.³² Disse bekymringer blev pure afvist af Nielsen.³³ Det var påstand mod påstand, og det blev derfor besluttet at nedsætte et tremandsudvalg bestående af Hauerslev, Nielsen og kontorchef i Erhvervsrådet Byrge Quist, der skulle arbejde videre med forslaget.³⁴

Møder i Arbejderbevægelsens Erhvervsråd afvikles under afslappede former

Tremandsudvalgets resultat – et minimalt Erhvervsråd

Resultatet af tremandsudvalgets arbejde blev fremlagt og drøftet på det næstfølgende forretningsudvalgsmøde i januar 1972. I papiret påpegede udvalget, at Erhvervsrådet havde fire hovedopgaver, og at deres ansvar reelt skulle reduceres til en enkelt af disse. Erhvervsrådet havde haft ansvar for at repræsentere arbejderbevægelsen i råd og udvalg, udføre bestilte opgaver for medlemsorganisationer og på eget initiativ udarbejde publikationer og udføre oplysningsarbejde. Ifølge tremandsudvalget blev de tre sidste opgaver efterhånden udført af andre organisationer i arbejderbevægelsen, som havde ansat egne eksperter i de seneste år. Derfor skulle et omorganiseret Erhvervsråd næsten udelukkende holde sig til den kerneopgave, som det var at repræsentere arbejderbevægelsen i hovedsageligt statslige råd og udvalg.³⁵ Fraregnet en udvidelse af LO's eget økonomiske sekretariat ville forslaget medføre en besparelse på knap halvdelen af de eksisterende udgifter gennem personalenedskæringer.³⁶

Igen tørnede Rasmussen og Nielsen sammen, da tremandsudvalgets resultat blev præsenteret. Rasmussen holdt fast ved, at forslaget de facto ville lægge

Erhvervsrådet ind under LO, hvilket kunne medføre tabet af retten til at udføre den sidste opgave organisationen i givet fald ville have tilbage – retten til at repræsentere arbejderbevægelsen i offentlige råd og udvalg. I så fald ville denne opgave i stedet tilfalde LO. Denne risiko nægtede både Nielsen og Hauerslev fortsat.³⁷ Der var en hård tone på mødet, og der blev fremsat trusler om en eskalering af uenigheden, da Rasmussen luftede muligheden for at tage debatten op på en kongres. Forslaget blev dog manet i jorden, da det blev påpeget, at en sådan offentlig debat i sig selv kunne skade omverdenens illusion om Erhvervsrådet som en uafhængig organisation.³⁸ I debatten tegnede der sig således to modsatrettede visioner for Erhvervsrådets fremtidige rolle i arbejderbevægelsen.

Rasmussen lagde i debatten ikke blot op til en videreførelse af Erhvervsrådet, men efterspurgte et mere politisk aktivt Erhvervsråd. Allerede på mødet i november 1971 havde Rasmussen beklaget, at Erhvervsrådet ikke havde “gjort sig tilstrækkeligt gældende overfor offentligheden”³⁹, og på mødet i januar 1972 påpegede han i tråd hermed, at organisationen havde “manglet politisk drivkraft”.⁴⁰ Endvidere mente han, at Erhvervsrådet havde potentiale til at være den uafhængige stemme i fagbevægelsen, der kunne give en “helhedspræget vurdering” og derved undgå den “uensartede politiske holdning” i arbejderbevægelsen, som kunne opstå som konsekvens af separate ekspertkontorer.⁴¹ I et brev, som Rasmussen siden sendte til forretningsudvalget, lagde han desuden vægt på, at de store opgaver, der ville være med at uddanne tillidsmændene i tilfælde af et realiseret ØD, ville gøre Erhvervsrådets sagskundskab endnu mere afgørende.⁴²

Medarbejdernes oprør

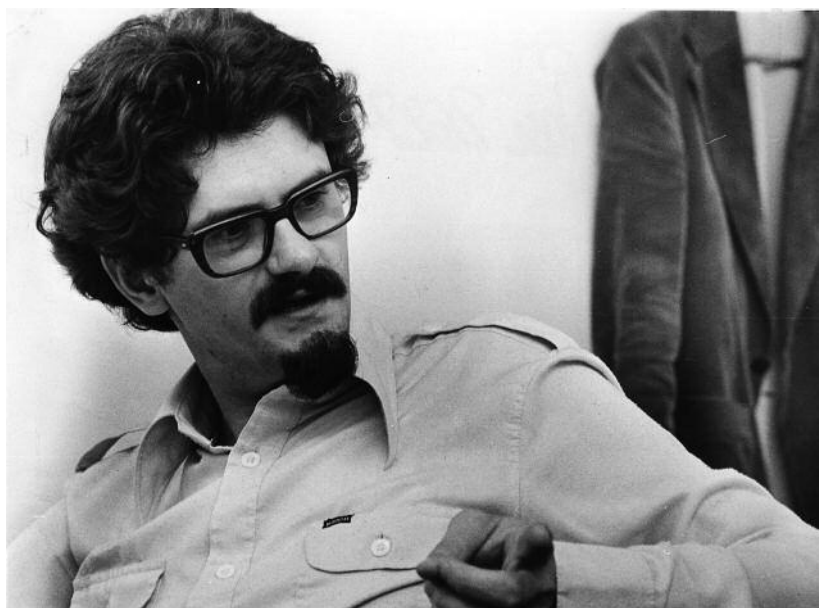
På to forretningsudvalgsmøder, hvor omorganisering var blevet drøftet, blev det ved flere lejligheder fremført, at man, i lyset af arbejderbevægelsens igangværende arbejde for demokrati på arbejdspladserne, måtte gøre et godt eksempel og inddrage medarbejderne i beslutningsprocessen. Dette halmstrå greb medarbejderne straks, og i løbet af foråret 1972 kæmpede de offensivt for at sikre deres arbejdspladser overlevelse.

Først udsendte medarbejderne et notat udarbejdet af Lykketoft. Heri orienterede Lykketoft om medarbejdernes kommentarer på tremandsudvalgets forslag samt deres alternative vision for Erhvervsrådet. De mente, at Erhvervsrådets repræsentationsret ville gå tabt, hvis man flyttede sekretariatet til LO, hvilket derfor ikke var en mulighed. Derudover ville det grundet behovet for større politisk økonomisk service i arbejderbevægelsen være “en løsning der strider mod alle implicerede parter langsigtede interesser.”⁴³ Deres vision var

meget ambitiøs og lagde sig tæt op ad de tanker, Rasmussen havde fremsat i forretningsudvalget. Grundlæggende mente de, at arbejderbevægelsen samlet set ville få behov for en større stab af eksperter, og at man derfor kunne samle denne indsats i Erhvervsrådets regi. Selvom det ville føre til langt flere ansatte i Erhvervsrådet, ville det være en billig løsning for den samlede bevægelse, da man med den ville undgå et hav af småkontorer.⁴⁴ Medarbejdernes indlæg var meget vovet i betragtning af, at forslaget var helt omvendt af LO og DKF's forslag, der havde lagt op til en halvering af Erhvervsrådets personale.

Medarbejdernes forsvar for Erhvervsrådet stoppede dog ikke her. Den 15. marts 1972 rundsendte medarbejderne til forretningsudvalgsmedlemmerne et udkast til en lille annonce, de ønskede at indrykke i det socialdemokratiske dagblad Aktuelt. I annoncen redegjordes der kort og sagligt for Erhvervsrådets historie og arbejde i arbejderbevægelsen uden nogen uddybning af baggrunden for annoncen eller den igangværende skæbnedebat om organisationens fremtid.⁴⁵ Medarbejderne påstod, at annoncen blot var indrykket for at give "arbejderbevægelsens tillidsmænd lidt orientering om, hvad Erhvervsrådet er."⁴⁶ Annoncen kunne dog umuligt ses som andet end et forsøg fra medarbejdernes side på at skabe sympati for deres sag i den bredere bevægelse. Ledende kræfter i forretningsudvalget så da heller ikke med milde øjne på det, Ole Vernerlund fra DKF kaldte "et helt desperat forsøg på at appellere til offentligheden om at gribe ind"⁴⁷ overfor forretningsudvalgets forsøg på at foretage ændringer i medarbejderstaben.⁴⁸ Annoncen blev selvsagt ikke til noget efter forretningsudvalgets behandling.

Medarbejdernes forsøg på at ændre udviklingen var dog interessant i et bredere samtidsperspektiv. Som beskrevet var det den unge Lykketoft, der havde skrevet det ambitiøse alternative forslag til Erhvervsrådets opbygning. Han var ikke den eneste unge medarbejder i sekretariatet, da man under Socialdemokratiets oppositionstid fra 1968-71 havde oprustet med flere nye ansættelser af unge cand.polit.er, der typisk blev rekrutteret gennem Lykketofts kontakter i den socialdemokratiske universitetsforening Frit Forum.⁴⁹ Der var således et generationsskifte undervejs i Erhvervsrådet, som afspejlede det ungdomsoprør, der fandt sted i det bredere samfund. Ved valget i 1971 var der kommet en lang række unge medlemmer ind i den socialdemokratiske folketingsgruppe, som ikke var bange for at tage utraditionelle politiske sager op.⁵⁰ Ifølge Lykketoft selv, var Quist også "altid nervøs for, hvad jeg kunne finde på."⁵¹ Medarbejdernes oprør kan ses som et led i den samme tendens, som fandt sted i andre dele af samfundet og arbejderbevægelsen. Eftersom Quist var påfaldende fraværende i forsvaret af Erhvervsrådet, havde medarbejderne taget sagen i egen hånd med en frygtløshed, man næppe ville have set i det 'gamle' sekretariat.

*Samtale med
Mogens Lykketoft
i Arbejderbevæ-
gelsens Erhvervs-
råd, der siger
"Ejendomspriserne stiger for
meget"*

Betæneligheder i regeringen

I april 1972 mødtes repræsentanter fra Erhvervsrådets forretningsudvalg med statsminister Krag, finansminister Henry Grünbaum og handelsminister Erling Jensen for at drøfte de igangværende omorganiseringsplaner. Regeringen meddelte lunkent, at den ikke kunne garantere, hvilken betydning en omorganisering ville have for repræsentationsretten, men understregede, at "man fandt det politisk betænkeligt, at en sådan lokalemæssig nyordning fandt sted netop nu."⁵² Den markering kunne tolkes som en decideret trussel. Regeringens betæneligheder skyldes givetvis, at Socialdemokratiet havde en interesse i et selvstændigt Erhvervsråd, der kunne støtte dem i oppositionsperioder. I alle Socialdemokratiets perioder i opposition siden afslutningen af 2. verdenskrig havde Erhvervsrådet fungeret som 'reserveembedsværk' i de kortere perioder, hvor det statslige embedsværk var i andre hænder.⁵³ Kapaciteten i et omorganiseret Erhvervsråd vil næppe være tilstrækkelig, og desuden ville den meget nære relation til LO potentielt besværliggøre arbejdsgangen, da Erhvervsrådet ikke på samme måde ville have en selvstændig rolle. På den måde drog Erhvervsrådet nu fordel af, at så mange aktører i bevægelsen havde et ejerskabsforhold til organisationen, idet dette gjorde organisationen mere uundværlig.⁵⁴

På forretningsudvalgs mødet få dage efter mødet med regeringen bar stemningen præg af regeringens betæneligheder. Formanden for Specialarbejderforbundet, Anker Jørgensen, der tidligere havde været forbeholdent tilhænger

af Thomas Niensens plan, skiftede nu side, og samtidig flyttede debatten sig til overvejelser om alternative økonomiske løsningsmodeller.⁵⁵ Knap to måneder senere faldt planerne om en flytning af Erhvervsrådet til LO's adresse endegyldigt til jorden, da Arbejdernes Landsbank og den socialdemokratiske folketingsgruppe kom Erhvervsrådet økonomisk til hjælp.⁵⁶

En brat opvågning fra "tornerosesønnen"⁵⁷

Sekretariatskrisen fra 1971-2 markerede et brud i diskussionen om Erhvervsrådets rolle og relation til de store organisationer indenfor arbejderbevægelsen. For det første gik debatten ikke blot på, hvem der havde ret til at anvende Erhvervsrådets sagkundskab, samt hvem der skulle betale for det. I stedet var det selve Erhvervsrådets eksistensberettigelse, der potentielt var på spil. For det andet var debatten ikke drevet frem af et overmodigt og politiserende Erhvervsråd, men kritikken gik tværtimod på, at Erhvervsrådet havde været for politisk passivt. På den ene side ønskede Rasmussen et stærkt Erhvervsråd med politisk drivkraft og offentlig gennemslagskraft, hvilket medarbejderne også tilsluttede sig. På den anden side ønskede LO's formand Thomas Nielsen, støttet af DKF, at konsolidere Erhvervsrådet som et mindre serviceorgan, som blot skulle udføre sin *raison d'être* ved repræsentation af arbejderbevægelsen i offentlige råd og udvalg. Forløbet omkring omorganiseringsdebatten i 1971-2 afslørede dermed, at der var meget forskelligartede forestillinger om, hvilken rolle Erhvervsråd skulle spille indenfor arbejderbevægelsen. Det var samtidigt tydeligt en kamp om knappe ressourcer, da både LO, Smedene, DKF og Socialdemokratiet enten ønskede at sparre penge eller at have adgang til sekretariatets sagkundskaber.

Johansen har betegnet Quists ledelsestid som en "tornerosesøvn"⁵⁸ sammenlignet med tidligere, fordi Erhvervsråd påtog sig en mere serviceorienteret rolle, hvor organisationen afstod fra selvstændig politisering.⁵⁹ Dette stemmer i høj grad overens med min analyse af Erhvervsrådets arbejde under Quist. Erhvervsrådets passive rolle i anden halvdel af 1960'erne har formentlig også haft betydning for forretningsudvalgets drøftelser om Erhvervsrådets fremtidige rolle. Fra LO's perspektiv kunne man se passiviteten som en lejlighed til overtage styringen af et Erhvervsråd, der alligevel ikke for alvor stod på egne ben. Derudover havde Nielsen fra LO også en vis pointe i, at Erhvervsrådets arbejde på lange stræk muligvis overlappede med arbejde udført ude i fagforbundene.

Tidligere var der flere eksempler på, at Erhvervsrådet udførte opgaver for fagforbundene under overenskomstforhandlinger. I Erhvervsrådets arkiv indgår der imidlertid ikke længere levn fra Erhvervsrådets arbejde under over-

enskomster efter overenskomstperioden 1960-3.⁶⁰ Noget kunne således tyde på, at fagforbundene nu selv foretog de økonomiske analyser, hvilket nødvendigvis må have betydet en udvidelse af den økonomiske sagkundskab i de enkelte fagforbund.⁶¹ Jeg har desværre ikke kunne finde frem til sikre sammenlignelige data på omfanget af ansatte økonomer i fagbevægelsen i perioden. Men i tremandsudvalgets rapport dokumenteres det, at der var blevet ansat nye økonomer i fagforbundene.⁶² Det er derfor oplagt, at dette forhold også har gjort, at Erhvervsrådet i langt højere grad skulle legitimere sin eksistens og finde en ny rolle. Relationen til LO blev formentligt svækket af, at hovedorganisationen ikke på samme måde som tidligere var afhængig af et stort sekretariat i Erhvervsrådet i forbindelse med overenskomstforhandlinger. Derfor kunne LO lige så godt konsolidere den økonomisk sagkundskab i eget hus.

Rasmussens krav om et mere politisk og offentligt Erhvervsråd vidnede om, at der var utilfredshed i dele af fagbevægelsen med den rolle, som Erhvervsrådet havde haft under Quist. Under debatten om Danmarks mulige indtræden i EF i 1961 havde Erhvervsrådet, under Paldams ledelse, været en vigtig forbundsfælle for Rasmussen i hans modstand mod EF. Det var bl.a. kommet til udtryk, da Erhvervsrådets sekretariat forsynede Rasmussen med kritiske spørgsmål, han kunne stille regeringen.⁶³ Da Paldam trådte tilbage som kontorchef for Erhvervsrådet, havde Rasmussen mistet en vigtig forbundsfælle i modstanden mod EF. Dette savn var utvivlsomt nærværende i den igangværende EF-debat, hvor Erhvervsrådet ikke understøttede Rasmussen på samme måde. Derudover havde Rasmussen også før dette beklaget, at Quists Erhvervsråd ikke var tilstrækkeligt aktivt i kritikken af Det økonomiske Råd. Rasmussen ønskede således en tilbagevenden til det mere politiserende Erhvervsråd, som han havde draget personlig fordel af i fortiden.

Når han efterspurgte et Erhvervsråd, hvis rolle endda potentielt rakte ud over de fire opgaver, organisationen hidtil havde haft, skal det således ses i lyset af Rasmussens historiske relation til organisationen. Rasmussens vision stod imidlertid i skarp kontrast til Nielsen og Hauerlevs forslag, hvor Erhvervsrådet skulle reduceres til et lille kontor, der udelukkende organiserede arbejderbevægelsens repræsentation i diverse råd og udvalg. I tilfælde af at Nielsen og Hauerlevs forslag skulle blive til virkelighed, kunne de større fagforbund, såsom Smede- og Maskinarbejderforbundet, formentligt med rette frygte om Erhvervsrådets sagkundskaber stadig ville være til rådighed for andre end LO, hvis kontoret de facto blev lagt sammen med LO's. Et mere selvstændigt Erhvervsråd kunne potentielt give modspil til LO's økonomiske analyser og fordele deres servicearbejde mere ligeligt på medlemsorganisationerne.

Grene af en helhed

Quists tid kulminerede med sekretariatskrisen i 1971-2, hvor Erhvervsrådets rolle blev taget op til hidtil uset kritisk debat. Debatten gik grundlæggende på, om Erhvervsrådet skulle være en samlende og selvstændigt politiserende organisation indenfor arbejderbevægelsen, eller om den skulle reduceres til et mindre sekretariat nært tilknyttet LO's sekretariat. Debatten afspejlede, at Quist passivitet koblet med, at fagforbundene havde fået egne økonomer ansat, indebar, at Erhvervsrådets legitimitet blev svækket. Det var derfor paradoksalt nok Quists forsigtighed, der bragte Erhvervsrådets ud i organisationens hidtil mest alvorlig overlevelseskamp.

Den passive rolle gav Nielsen fra LO en chance for at styrke hovedorganisationens sekretariat ved at lægge Erhvervsrådet ind under sig. Det var dog på bekostning af medlemsforbundene, da det potentielt ville svække deres adgang til Erhvervsrådets sagkundskaber. Rasmussens modstand viser således, at LO og smedenes forbund havde vidt forskellige interesser i, hvor selvstændigt Erhvervsrådet skulle være. Revnerne i fagbevægelsens sammenhold kom derfor til udtryk gennem kampen om Erhvervsrådet.

Også mellem de tre store organisationer var der kamp om Erhvervsrådets ressourcer. Socialdemokratiet ønskede adgang til Erhvervsrådet som 'reserveembedsværk' i oppositionsperioder, mens dele af fagbevægelsen og kooperationen ønskede et billigere Erhvervsråd, der kun udførte repræsentationsopgaver. Tidligere i Erhvervsrådets historie havde Socialdemokratiet argumenteret for, at partiet burde have fri adgang til Erhvervsrådets embedsmænd. Den tidligere socialdemokratiske repræsentant i Erhvervsrådets forretningsudvalg Poul Hansen hævdede i 1954 at, "Det var urealistisk at drøfte, hvem der havde fordel af erhvervsrådet, da arbejderbevægelsen er en helhed og partiet, bevægelsen og kooperationen hver en enkelt gren af denne helhed."⁶⁴

Når de tre store organisationer kæmpede om adgang til Erhvervsrådets ressourcer og i øvrigt samtidig forsøgte at undgå regningen, afspejlede det, at det ikke var tydeligt, hvem der 'ejede' Erhvervsrådet. LO og DSF kunne selvfølgelig formelt påpege, at de var Erhvervsrådets primære opdragsydere, men Socialdemokratiet fik også en uformel ret til Erhvervsrådets ressourcer i oppositionsperioder. Kampen om Erhvervsrådets ressourcer tyder dog på, at Socialdemokratiets påståede ideal om arbejderbevægelsen som en helhed ikke stod mål med virkeligheden, og dette forhold er i øvrigt også veletableret indenfor litteraturen.⁶⁵ Engberg er en af de historikere, der har beskrevet de interne modsætningsforhold. Det er måske ikke tilfældigt, da hans værk netop tog udgangspunkt i Erhvervsrådets arkiv.⁶⁶

Fællessekretariatets etablering 1973-5

Nielsens forsøg på at lægge Erhvervsrådets og LO's sekretariater sammen lykkedes ikke, men det betød ikke, at debatten stoppede her. På trods af den store debat, der havde været om at lægge Erhvervsrådets sekretariat sammen med den store bidragsyder LO, blev løsningen paradoksalt nok, at Erhvervsrådet i stedet etablerede et sekretariatsfællesskab med organisationens anden store bidragsyder DKF.

Repræsentanter fra Erhvervsrådet, DKF og LO stillede i november 1973 forslag om en sammenslutning af DKF og Erhvervsrådets sekretariater.⁶⁷ I forslaget var der ikke tale om en fuldstændig fusionering af de to organisationer, men et tæt kontorfællesskab. Erhvervsrådet og Fællesforbundet havde således fortsat deres egne styrende organer med hver deres forretningsudvalg. Men i det daglige arbejde blev økonomien og personalet slået sammen og skulle således i fællesskab fordele ressourcerne, så de to organisationers opgaver blev løst.⁶⁸ I praksis blev arbejdet dog opdelt i en politisk økonomisk afdeling (PØ-afdelingen), der stod for Erhvervsrådets politiske forpligtigelser, og en virksomheds- og branchefdeling, der i hovedsagen stod for Fællesforbundets forpligtigelser.⁶⁹ Disse afdelinger havde hver deres daglige leder, og i 1975 blev Aage Munk, der var tidligere cheføkonom i Boligselskabernes Landsforening, ansat som den overordnede leder af det nyetablerede Fællessekretariat. Lykketoft, der havde været ansat i Erhvervsrådet siden 1966, blev afdelingsleder i PØ-afdelingen. Det var således ham, der stod for den egentlige daglige styring af den del af Fællessekretariatet, der var Erhvervsrådet.⁷⁰

Det kan forekomme overraskende, at man relativt gnidningsfrit kunne etablere et sekretariatsfællesskab mellem DKF og Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, når et lignende forslag med LO som den anden part, havde mødt så hård modstand. Dette skyldes formentlig tre forskelle. For det første var der ikke tale om samme markante nedskæring i Erhvervsrådets personale som i forslaget om sammenslutning med LO. Erhvervsrådet kunne således fortsat opfylde alle sine forpligtigelser, og personalet havde ikke incitament for at stritte imod processen, da organisationens sammensætning forblev den samme. For det andet var der ikke nogen risiko for tab af repræsentationsret forbundet med sekretariatsfællesskabet. Dette havde været en helt afgørende anke mod et tættere samarbejde med LO, der jo kunne forvente modsvar fra deres modpart i DA, hvilket ikke var relevant ved etableringen af fællessekretariatet. For det tredje var Erhvervsrådet og DKF to mere jævnbyrdige organisationer. LO var den dominerende organisation indenfor arbejderbevægelsen, og det er derfor oplagt, at Erhvervsrådet blot ville blive en de facto underafdeling i LO's økonomiske sekretariat, hvis man havde etableret et tættere sekretariatssamarbejde. Men overfor Fællesforbundet stod Erhvervsrådet

relativt set mere lige. Det var således ikke tale om en reel magtforskydning indenfor fagbevægelsen, og forbundsledere, så som Rasmussen, kritiserede derfor ikke beslutningen, som da man foreslog et kontorsamarbejde med LO.

I det omfang der fandt en magtforskydning sted, var det til Erhvervsrådets fordel. Med etableringen af Fællessekretariatet blev debatten om omorganiseringen af Erhvervsrådet for alvor lagt på hylden, da der nu var fundet en løsning, som endda havde vist hensyn til DKF's økonomiske vanskeligheder. Gennem Fællessekretariatet fik Erhvervsrådet dermed lukket en flanke til kooperationen. Som beskrevet havde kooperative repræsentanter siden Krag's tid som kontorchef angrebet Erhvervsrådet for at være for dyrt. Ved et permanent sekretariatsfællesskab blev DKF så nært knyttet til Erhvervsrådet, at denne kritik antageligt ville høre fortiden til.

Fra tornerosesøvn til Den Røde Eminence

Perioden med Munk og Lykketoft ved roret kom også til at stå i skarp kontrast til tiden med Quist som leder. I 1980 blev Lykketoft i Weekendavisen givet titlen "Den Røde Eminence"⁷¹ og journalisten beskrev han og Erhvervsrådets rolle i arbejderbevægelsen således:

"Lykketoft er måske den enkeltperson udenfor de folkevalgtes kreds – det være sig politikere eller faglige tillidsmænd – som har mest indflydelse på Socialdemokratiets politik. Og han har ofte langt mere at skulle have sagt end de menige folketingsmedlemmer og de "små" forbund i LO's forretningsudvalg (...) Det er en sær blanding af hans funktion, hans placering i den samlede bevægelses struktur – erhvervsrådet og kooperationen, som driver Fællessekretariatet er en ofte overset og undervurderet faktor – og så naturligvis hans egne ambitioner om at påvirke udviklingen med resultaterne af de overvejelser, han gør sig i samarbejde med de andre, og som drives frem via de kanaler, det sindrigt sammenflettede net af personer og personligheder udgør, og som fører direkte frem mod politiske beslutninger."⁷²

Hvordan Erhvervsrådet fik den rolle som Ellegaard i artiklen påstod, de havde fået, fortjener en selvstændig behandling i anden sammenhæng. Men den viser, at Erhvervsrådet, set udefra, havde fået en helt anderledes indflydelsesrig og vigtig position i arbejderbevægelsen fem år efter afslutningen af sekretariatskrisen. En sådan beskrivelse havde man næppe set i årene før etableringen af Fællessekretariatet, og artiklen viser, at Erhvervsrådets rolle var under stadig udvikling.⁷³

Konklusion

Sekretariatskrisen fra 1971-75 siger meget om den position, Erhvervsrådet havde indenfor arbejderbevægelsen. Erhvervsrådet havde grundlæggende en selvstændig position imellem de tre store organisationer og de enkelte fagforbund. Samtidigt besad Erhvervsrådet vigtig økonomiske sagkundskab, som alle havde interesse i at have adgang til. Der var imidlertid en knap ressource, hvorfor der var potentiale om konflikt. I perioden med Quist som sekretariatschef var der lagt en meget forsigtig linje. Dette magttomrum har muligvis ansporet LO og DKF til at forsøge at fortage organisatoriske ændringer, der var til deres fordel. Fordi Erhvervsrådets rolle var genstand for konflikt, kan den også bruges til at vise, at idealet om arbejderbevægelsen som en samlet enhed med de samme mål er falsk. Eftersom Erhvervsrådet havde en berøringsflade med alle de store organisationer indenfor arbejderbevægelsen, giver en undersøgelse af Erhvervsrådets historie et unikt indblik i den samlede bevægelses maskinrum i de år. Derfor kan en større forståelse af organisationens rolle også give en bedre forståelse for de indbyrdes dynamikker i arbejderbevægelsen. Sekretariatskrisen er blot ét eksempel på dette forhold, der kan være med til at vise, hvorfor Erhvervsrådets historiske rolle indenfor bevægelsen også er et relevant bidrag til forståelse af den bredere arbejderbevægelses historie.

Noter

1. Se eksempelvis Henning Tjørnehøj *Fremad og atter fremad: LO's historie 1871-1960*, Kbh. 1998. Henning Grelle *I takt med tiden: LO's historie 1960-1997* Kbh. 1998. Henning Grelle *Det kooperative alternativ – Arbejderkooperationen i Danmark 1952-2012* Kbh. 2012. Jens Otto Krag og K.B. Andersen *Kamp og fornyelse – socialdemokratiets indsats i dansk politik 1955-71*, Kbh. 1971. Gerd Callesen, Steen Christensen og Henning Grelle (red.) *Udfordring og omstilling – bidrag til Socialdemokratiets historie 1971-1996*, Kbh. 1996.
2. Jens Engberg *I minefeltet – Træk af Arbejderbevægelsens historie siden 1936*, Kbh. 1986 s. 20.
3. *Socialdemokratiske Noter* 1936 Årgang 7., nr. 7, s. 367-8. Citat fra s. 367.
4. *Socialdemokratiske Noter* 1936 Årgang 7., nr. 7, s. 368 og Niels Wium Olesen, Embedsmand i bevægelsens tjeneste: Jens Otto Krag og Arbejderbevægelsens Erhvervsråd s. 45 *SFAH* Nr, 2-3 2004.
5. Olesen 2004 s. 45
6. *Socialdemokratiske Noter* 1936 Årgang 7., nr. 7, s. 367.
7. Engberg 1986 s. 7
8. Åge Munk *På sporet: Beretning om Arbejderbevægelsens Erhvervsråd gennem 50 år*, Kbh. 1986. s. 7 og 66-78
9. Olesen 2004 s. 46-7 og 52-3
10. Olesen 2004 s. 45

11. Der skal lyde en stor tak til Mogens Lykketoft og Steen Johansen for velvilligt at have stillet op til interview.
12. Mogens Lykketoft *Erindringer: holdning og handling*, Kbh. 2019 s. 78
13. Steen Johansen, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd 1971 – 1979 (anvendt 27-12-2019) s. 1, *Erindringsglimt fra et karriere- og livsforløb* steenjohansen.wordpress.com 2016.
14. *Kraks Blå Bog 1967*, Kbh. 1967 s. 1069
15. Episoden er bl.a. beskrevet i Bo Lidegaard *Jens Otto Krag 1962-1978*, Kbh. 2014 s. 56 på baggrund af interviews med Ivar Nørgaard og Jens Christensen. Viggo Kampmann beskriver den også selv i mere vage formuleringer i sine erindringer. Viggo Kampmann *Mit forbeholdende liv* Kbh. 1971 s 82. Aage Munk, der var ansat i Erhvervsrådet i 1961 har også beskrevet, at Paldam støttede Hans Rasmussens kandidat. Munk 1986 s. 44.
16. Interview med Mogens Lykketoft 2.9.2019
17. Interview med Steen Johansen 27.8.2019. Johansen 2016 (anvendt 27-12-2019) s. 1
18. “Rådsmødet” 18.12.1967 ABA ks. 177 AER Forhandlingsprotokol FU-Møder 1966-1969 s. 7
19. FU-møde 27.9.1966 ABA Ks. 177 AER Forhandlingsprotokol FU-Møder 1966-1969 s. 2
20. Ibid. Det må antages, at der i referatet skulle stå “saglige” og ikke “saglidle”
21. “Rådsmøde” 13.12.1966 ABA Ks. 177 AER Forhandlingsprotokol FU-Møder 1966-1969 s. 18
22. FU-møde 9.11.1971 ABA ks. 110 A.E.R. FU-referater og FU-udsendelser 1964-72 s. 2 og 4
23. “Vedr. reorganisering af AER” 6.1.1972 ABA ks. 110 A.E.R. FU-referater og FU-udsendelser 1964-72 s. 3
24. Se eksempelvis drøftelserne i 1946 Forretningsudvalgsreferat 30.11.1946 ABA Ks. 92 Udsendelser fra Erhvervsrådet, fold 1, s. 1 og Olesen 2004 s. 52. Se også drøftelserne i 1954 FU-møde 26.1.1954 ABA ks. 173 AER Forhandlingsprotokol FU-møder 1952-1956 s. 3-4.
25. Grelle 2012 s. 205-6
26. Ibid. s. 209-10 og 218-22
27. Ibid. s. 215-6
28. Anette Eklund Hansen, LO 1960-1980 s. 58-60 *I takt med tiden LOs historie 1960-1997* Kbh. 1998 og Niels Dalgaard 1995 *Ved demokratiets grænse – Demokratisering af arbejdslivet i Danmark 1919-1994*, 1994 s. 199 og 202
29. Hansen 1998 s. 58-60
30. FU-møde 17.12.1955 Ks 173 AER Forhandlingsprotokol FU-Møder 1952-1956 s. 1-2.
31. FU-møde 9.11.1971 ABA ks. 110 A.E.R. FU-referater og FU-udsendelser 1964-72 s. 5
32. Ibid. s. 3-4
33. Ibid. s. 5
34. Ibid. s. 6
35. “Vedr. reorganisering af AER” 6.1.1972 ABA ks. 110 A.E.R. FU-referater og FU-udsendelser 1964-72 s. 2
36. Ibid. s. 1-4
37. FU-møde 18.1.1972 ABA ks. 110 A.E.R. FU-referater og FU-udsendelser 1964-72 s. 2-3
38. Ibid. s. 4-6
39. FU-møde 9.11.1971 ABA ks. 110 A.E.R. FU-referater og FU-udsendelser 1964-72 s. 5

40. FU-møde 18.1.1972 ABA ks. 110 A.E.R. FU-referater og FU-udsendelser 1964-72 s. 2
41. Ibid.
442. Brev: Hans Rasmussen til Forretningsudvalget 7.3.1972 ABA ks. 110 A.E.R. FU-referater og FU-udsendelser 1964-72 s. 2
43. "Medarbejdersynspunkter på opbygningen af den økonomiske rådgivning" 7.3.1972 ABA ks. 202 AER Rådsberetninger 1981-1985 Omorganiseringsplanlægning 1969-1981 fold 2 s. 1-2, citat s. 3
44. Ibid. s. 3-5
45. "Hvad er Arbejderbevægelsens Erhvervsråd?" 15.3.1972 ABA ks 202 AER Rådsberetninger 1981-1985 Omorganiseringsplanlægning 1969-1981 fold 2 s. 1-2
46. Brev: medarbejdere til forretningsudvalg 15.3.1972 ABA ks. 202 AER Rådsberetninger 1981-1985 Omorganiseringsplanlægning 1969-1981 fold 2 s. 1
47. "Vedr. planer om annoncering i AKTUELT" 17.3.1972 ABA ks. 202 AER Rådsberetninger 1981-1985 Omorganiseringsplanlægning 1969-1981 fold 2, s. 1
48. Brev: Thomas Nielsen til medarbejderne 17.3.1972 s. 1 og Brev: Kai Nielsen til medarbejdere 17.3.1972 s.1 ABA ks. 202 AER Rådsberetninger 1981-1985 Omorganiseringsplanlægning 1969-1981 fold 2
49. Johansen 2016 (anvendt 27-12-2019) s. 1
50. Thorsten Borring Olesen *De danske ministerier 1972-1982* 2017 s. 25-6
51. Interview Lykketoft 2.9.2019
52. "Møde den 6. april 1972 mellem regeringen og AER's udvalg" 7.4.1972 ABA ks. 202 AER Rådsberetninger 1981-1985 Omorganiseringsplanlægning 1969-1981 fold 2 s. 2
53. For oppositionsperioden 1945-47 se Olesen 2004 s. 46. For oppositionsperioden 1950-53 se "Den gensidige repræsentation mellem Socialdemokratisk Forbund og den socialdemokratiske rigsdagsgruppe på den ene side og erhvervsrådet på den anden side." 13.11.1950 ABA Ks. 92 Udsendelser fra Erhvervsrådet, fold 4 s. 1-2, for oppositionsperioden 1969-71 se FU-møde 13.5.1969 ABA Ks. 177 AER Forhandlingsprotokol FU-Møder 1966-1969 s. 3-4 og "Rådsmødet" 14.5.1968 ABA Ks. 177 AER Forhandlingsprotokol FU-Møder 1966-1969 s. 2.
54. Olesen 2004 s. 47
55. FU-møde 11.4.1972 ABA ks. 110 A.E.R. FU-referater og FU-udsendelser 1964-72 s. 2-3
56. FU-møde 30.4.1972 ABA ks. 110 A.E.R. FU-referater og FU-udsendelser 1964-72 s. 1-3
57. Interview Johansen 27.8.2019
58. Ibid.
59. Lykketoft 2019 s. 43
60. For Erhvervsrådets arbejde i forbindelse med overenskomstforhandlinger 1953 se Brev: Byrge Quist til Arnold Johansen 9.12.1953 ABA Ks. 97 Overenskomstforhandlinger 1951-54, fold 2. For arbejdet i forbindelse med overenskomstforhandlinger i 1960-3 se arkivkassen: ABA Ks. 100 Overenskomstforhandlinger 1960-1963. Johansen bekræfter også, at Erhvervsrådet ikke var involveret i overenskomstforhandlinger i hans tid i sekretariatet. Johansen interview 27.8.2019
61. Det var også en af de pointer som Erling Bjøl, på baggrund af samtaler med Krag, fremsatte. Erling Bjøl *Hvem bestemmer? Studier i den udenrigspolitiske beslutningsproces* Kbh. 1983 s. 132
62. "Vedr. reorganisering af AER" 6.1.1972 ABA ks.110 A.E.R. FU-referater og FU-udsendelser 1964-72 s. 2
63. Brev: Byrge Quist til Hans Rasmussen 4.12.1961 ABA Ks 104 A.E.R. Brevkopier 1.7. 1961-31.1. 1962, fold 2. Knud Heinsen *Min krønike 1932-1979* Kbh. 2006 s. 95. Se desuden Thorsten Borring Olesen Markedsblokke og markedsdilemmaer, s. 481-2, I

Blokdelingens tegn 1945-1872, Kbh. 2006

64. FU-møde 26.1.1954 ABA ks. 173 AER Forhandlingsprotokol FU-møder 1952-1956 s. 4-5. Citat fra s. 4

65. Se eksempelvis Lars K. Kolstrup Christensen m.fl. *Arbejdernes historie i Danmark 1800-2000* Kbh. 2007 s. 12

66. Engberg 1986 s. 9-11

67. "Forslag om: Sammenslutning af Det kooperative Fællesforbunds og Arbejderbevægelsens Erhvervsråds sekretariater." 22.11.1973 AER Rådsberetninger 1981-1985 Omorganisierungsplanlægning 1969-1981 ks. 202 fold 2, s. 1

68. Ibid. s. 1-2

69. Johansen 2016 (anvendt 27-12-2019) s. 4

70. Ibid.

71. Lasse Ellegaard *Den røde eminence* Weekendavisen Berlingske Aften 29.2.1980 s. 16

72. Ibid. s. 16 og s. 15.

73. Se Søren Pietsch-Thomsen *Kuglestøbere og regnedrenge: en analyse af arbejderbevægelsens rolle indenfor den samlede arbejderbevægelse i perioden 1945-81* 2020 for en uddybet gennemgang af Arbejderbevægelsens Erhvervsråds rolle under Lykketoft fra 1975-81.

Abstract

Søren Pietsch: Crisis in the Secretariat – The Workers Economic Council 1971-75, *Arbejderhistorie*, 2, 2023, pp. 39-58.

In 1971-75 the role and organisation of the Workers Economic Council was the put under intense debate within the broad Labour Movement as key actors within the broader movement fought for access to the services the Economic Councils could provide. The debate stemmed from the passive role the organisation had had during the period where Byrge Quist served as head clerk. This was further fuelled by the increasing tendency of the trade unions to hire their own private economists rendering the Economic Councils services less important. The crisis was solved by a fusion of the Economic Councils offices with another organization within the Labour Movement which solved fiscal issues. The conflict is an example of how the particular positioning of the Economic Council can serve to illustrate many of the internal divisions and discussions within the movement. Although the ideal was for the movement to work towards one common goal, the organizations each had their own interests for which they fought fiercely.

Søren Pietsch
cand.mag. i historie